

Résumé

LE PÈRE MIK'AYEL Č'AMČ'EAN
ET SON HISTOIRE D'ARMÉNIE

P. SAHAG DJEMDJEMIAN

L'A., qui a déjà présenté au public plusieurs recherches conduites dans les archives de St. Lazare, s'occupe cette fois-ci du matériel d'archive relatif à la monumentale *Histoire d'Arménie* de Č'amč'ean.

L'article est divisé en quatre parties. La première concerne certains détails biographiques relatifs surtout à l'entrée de Č'amč'ean à St. Lazare.

La deuxième partie analyse «la préparation lointaine de l'*Histoire d'Arménie*». Cette préparation remonte jusqu'aux débuts de la vie apostolique de Č'amč'ean à Basra. Il y recueille avidement des informations sur les collections de manuscrits existant dans les recoins perdus des monastères d'Arménie. Il écrit même à l'Abbé général, lui proposant d'envoyer deux religieux en Anatolie uniquement avec la mission de ramasser ou de copier systématiquement des manuscrits.

La troisième partie traite de «la composition, des sources, de l'impression» de l'Histoire. Č'amč'ean quitte Basra pour Venise en 1775, mais c'est en 1780 qu'il commence la composition de son œuvre et qui se prolonge jusqu'en 1787. Quant aux sources utilisées par Č'amč'ean, l'A. déclare expressément qu'il veut considérer seulement celles qui sont conservées à St. Lazare et dont il est question dans la correspondance sur ce sujet. Ces sources sont regroupées en trois catégories: a) celles procurées par Georg Dpir Palatec'i de Constantinople; b) les collections historiques des Pères Mékhitaristes; c) quelques ouvrages ou notices particuliers sur l'histoire des Perses et des Ottomans et sur la succession des catholicoi arméniens, que Č'amč'ean put obtenir après de longues recherches.

Dans la quatrième partie l'A. décrit minutieusement les préoccupations et les cris d'alarmes des Pères Mékhitaristes qui se trouvaient à Constantinople. En fait, l'œuvre de Č'amč'ean proposait une interprétation de l'histoire ecclésiastique de l'Arménie en désaccord avec celle qui était familière aux milieux romains et en particulier à la grande majorité des missionnaires latins ainsi que des élèves de la Propagande. Ceux-ci ne voudraient perdre la moindre occasion pour accuser les Mékhitaristes d'hérésie, tandis que Č'amč'ean soutenait dans son Histoire la substantielle orthodoxie de la christologie arménienne. Déjà les adversaires avaient réussi, quelques années auparavant, à obtenir une intervention romaine pour empêcher l'impression d'un Calendrier à Venise par les Mékhitaristes. On suspectait aussi ces derniers d'avoir été les inspireurs des deux volumes sur l'histoire ecclésiastique de l'Arménie publiés en italien par le marquis Giovanni de Serpos (Yovhannēs Seřbosean). La parution des volumes de Č'amč'ean n'aurait fait que confirmer ces suspects. Malgré toute l'insistance des Pères de Constantinople, pour apporter certaines corrections à l'Histoire, l'Abbé Melk'onean reste inébranlable sur sa décision. L'histoire lui en donnera raison.

ՎԱՐՔԱԳՐԱԿԱՆ – HAGIOGRAPHIE

ՍՈՒՐԲ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍԻ ՎԱՐՔԸ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻԷՆ

Հայ թարգմանչական մատենադրութիւնը հարուստ է մասնաւորապէս յոյն առերբ Հայրերու եւ նաեւ ասորի դրականութեան գործերուն վերածումներով: Հաղուադէպ երեւոյթ արեւելեան Համարիլ լատին դրականութենէն եղած թարգմանութիւն մը, եթէ նկատի չառնենք ԺԴ դարէն ետք երեւան եկող Միաբանող եղբայրներու կատարած վերածումները: Ահա այդ հաղուադէպ երեւոյթներէն մէկն է Գրիգոր Ա. Պապի Տրամախօսութիւններուն վրիւ թարգմանութիւնը, կատարուած Ներսէս Լամբրոնացիի ձեռքով, ինչպէս կը կարդանք իր յիշատակարանին մէջ, թարգմանութեան սկիզբը:

Յիշատակարանը, որ արտատպուած է նախ Զարհանալեանի Մատենադարան Հայկական Թարգմանութեանց գործին մէջ եւ ապա Ալիշանի Հայապատումին մէջ, կը տեղեկացնէ մեզի՝ թէ Ն. Լամբրոնացի այս թարգմանութիւնը կատարած է Հայոց ՌԻԸ Թուականին, այսինքն 1179ին, երբ դեռ երիտասարդ (հազիւ 25ամեայ), ունեւորութեան իւր քաղաքացիութեան փնտրտուքով կը շրջէր դանադան վանքեր, եւ՝ Անտիոքի մօտերը՝ Ս. Պօղոսի վանքին մէջ հիացումով կը դիտէր փրանկ կամ լատին կրօնաւորներու ապրելակերպը, ուսման աւագութիւնը նուիրուած: Լամբրոնացի իր հիացմունքը կը յայտնէ՝ Բասիլ անունով յոյն վանականի մը, հարց զննելով թէ ինչո՞ւ է տր այս լատին կրօնաւորները այնքան բարեկարգ են, եւ կը չո՞ւ է տր այս լատին կրօնաւորները այնքան բարեկարգ են, եւ կը զերազանցեն թէ՛ ձեզ եւ թէ՛ մեզ: Ասոր կը պատասխանէ Բասիլ՝ թէ Ս. Բենեդիկտոսին կը պարտին ատիկա, որուն վարքը դրած է Ս. Գրիգոր Պապը: Ներսէս կը հարցնէ. Ունի՞ս արդեօք այդ վարքը: Յոյն կրօնաւորը իրենց ցոյց փու տայ վարքին յունարէն թարգմանութիւնը: Ներսէս աչքէ անցընելով կը խանդավառուի եւ սաստիկ փափաք կը զգայ հայերէնի թարգմանելու, բայց նոյն ատեն չի ձեռնարկեր, չուզելով առանձին թարգմանել դայն:

1. Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ, Հայապատում, Վենետիկ, 1901 (փոքրադիր), Բ. էջ 437-441: (ԹԶ, Ե.):

մախօսաւթիւնը ամբողջութեամբ հրատարակել, քանի որ Ներսէս Լամբրոնացին զայն ամբողջութեամբ թարգմանած է, ծանօթացնելու համար Հայ Եկեղեցւոյ զաւակներուն, ինչպէս կը գրէ իր յիշատակարանին մէջ. «Արդ, որպէս ընկալաւ զսա Եկեղեցի Հոռոմայեցի ի յերջանիկ հօրն Գրիգորի պատմութենէն, եւ Եկեղեցի Յունացի թարգմանութենէ սուրբ Հայրապետին Զաքարիայ, նոյնպէս եւ դուք որ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ էք մանկունք, ընկալարուք ի նուաստ պաշտօնակցէ ձերմէ գտոյն, եւ հաւատով պատուեալ մխիթարեցէք զանձինս ի յոյսն որ ի Քրիստոս»¹³։ Նոյնպէս Հ. Ներսէս Սարգիսեանի նպատակը եղած պէտք է ըլլայ անոր ամբողջական հրատարակութիւնը, քանի որ այնքան համբերութեամբ ընդօրինակած է այս գործը իր իսկ ձեռքով, եւ ինչպէս նախապէս հրատարակած էր Հարանց Վարքը, նոյն դիտաւորութիւնը ունեցած պէտք է ըլլայ նաեւ Գրիգորի Տրամախօսութիւններուն նկատմամբ։

Հայերէն թարգմանութեան Զեռագիրը

Գրիգոր Պապին Տրամախօսութիւնները պարունակող միակ ձեռագիրը այժմ կը գտնուի Երեւանի Մաշտոցեան Մատենադարանին մէջ, թիւ 4947 համարին ներքեւ, որ ԺԳ. տարէն կը համարուի¹⁴։ Այս ձեռագիրը ժամանակին գտնուած է Կտուցի վանքին մէջ, ուր Հ. Ներսէս Սարգիսեան տեսած եւ անոր վրայէն օրինակած է իր կաշմած հաւաքածոյին համար, Ս. Ղազարու Մատենադարանի թիւ 305 Զեռագրին մէջ, եւ զոր Հաւաքումն Բանից Նախնեաց ԺԲ. վերնագրին տակ ցանկած է Հ. Բարսեղ Սարգիսեան իր Մայր Յուլիանի մէջ¹⁵։ Խնդրոյ առարկայ գործը կը գրուէ Զեռագրին թղ. 153ա-192ա էջերը։ «Գրիգորի սրբազան Պապու Երիցուն Հռովմայ Բանի Պատմողականի առ Պետրոս նախասարկաւագ իւր, վասն քաղաքաւարութեան զանազան հարցն, որք յիտալիա փայլեցան»։ Չորս Գիրքերէ կազմուած է, եւ որուն Բ. Գիրքը կը խորագրուի՝ «Վասն քաղաքաւարութեան Հօրն Բանեդիստսի» եւ կը բռնէ թղ. 162բ-170ա. այս մասն է որ հոս կը հրատարակենք։

Ս. Ներսէսի թարգմանութիւնը, ինչպէս ըսինք, յունարէն թարգմանութեան վրայէն եղած է. ուրեմն արդէն փսկ կը կրէ կըրկնակ թարգմանութեան մը հետեւանքները։ Բայց լատիներէն բնագրին հետ համեմատութիւնը ցոյց կու տայ աւելի մեծ տարբերակներ, ու-

13. Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ, Հայագիտութիւն, էջ 440։

14. Յուլիան Զեռագրաց. Մաշտոցի ամուսնի Մատենադարանի, Ա, Երեւան, 1986, սիւն. 1320։

15. Հ. Բ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Մայր Յուլիան Զեռագրաց Մատենադարանի Միփարեանց, Վենետիկ, 1914 Բ, սիւն. 1162-1174 (թիւ 305. Հին թիւ 678)։

րոնց պատճառները կը թողունք առ այժմ աւելի մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան։ Այսպէս ամէնէն առաջ համեմատելով գլխակարգութիւնները, որոնք զանազան դէպքերու մասերը կ'որոշեն, կը տեսնենք որ Հայերէնին մէջ անոնց թիւը նուազ է քան լատիներէնին մէջ, այսինքն Հայերէնին ԼԲ (32) գլուխին փոխան՝ լատիներէնը ունի 38 գլուխ։ Ուրեմն Հայերէնին մէջ քանի մը հատուածներ պակաս են. իսկ գլուխ։ Ուրեմն Հայերէնին մէջ քանի մը հատուածներ կերպով բաժնուած։ Արդէն ասիկա յայտնի է առաջին գլուխէն, որ բնագրին մէջ նախաբանի տեղ դրուած է եւ վերջին պարբերութենէն կը սկսի առաջին գլուխը։

Նմանապէս Հայերէն թարգմանութեան մէջ յաջորդ գլուխները երբեմն միացած կը գտնենք նկատմամբ լատիներէն բնագրին։ Հոս կուտանք Հայերէնին քլիսակարգութիւնները՝ տեղացը դնելով լատիներէնին թիւերը, որով կարելի է համեմատել զանոնք։ Լատիներէն բնագրին համար օգտադործած ենք վերջին քննական հրատարակութիւնը¹⁶։

Ա - 1, 2, I 1
Բ - I, 2, 3, 4, 5
Գ - I, 6, 7, 8,
Դ - II, (2)
Ե - III
Ձ - V
Ե - VII
Ը - VIII
Թ - X
Ժ - XI
ԺԱ - XII
ԺԲ - XIII
ԺԳ - XVII
ԺԴ - XVIII
ԺԵ - XVI
ԺԶ - XX

ԺԷ - XXI
ԺԸ - XXII
ԺԹ - XXIII
Ի - XXIV
ԻԱ - XXV
ԻԲ - XXVI
ԻԳ - XXVII
ԻԴ - XXVIII, 3
ԻԵ - XXVIII
ԻԶ - XXVIII
ԻԷ - XXX
ԻԸ - XXX, 2; XXXI
ԻԹ - XXXIII, 2-5
Լ - XXXIII
ԼԱ - XXXVI
ԼԲ - XXXVII

Ուրեմն Հայերէնի մէջ կը պակսին հետեւեալ գլուխները. IV, VI, IX, XIII, XV, XVI, XXXII, XXXV, XXXVIII.

Հոս կը դնենք Հայերէն գլխակարգութիւններու ցանկը, որ ձեռագրին մէջ Երկրորդ գրքին սկիզբը դրուած է, ինչպէս միւս երեք գիրքերուն ցանկերը դրուած են իւրաքանչիւրին սկիզբները։

16. GREGOIRE LE GRAND, *Dialogues*, Texte critique et notes par Adalbert De Vogüé, trad. par Paul Antin; Ed. du Cerf, Paris, 1979; (Sources Chrétiennes, 260).

ԱՅՍ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՈՑՍ ԳԼՈՒԽԲ

- Ա. Վասն քաղաքավարութեան Հօրն Բենեդիկտոսի:
 Բ. Վասն ամանի ցորենոյն եւ լինելոյ նորա ի գրին:
 Գ. Վասն յայտնութեան որ յԱստուծոյ երկցուն երեւեցաւ:
 Դ. Վասն յառնելոյ ի վերայ նորա (շիւական) սրտերաղմին:
 Ե. Վասն որ մատուցին նմա դեղ:
 Զ. Վասն սքանչելեաց աղբերն:
 Է. Վասն մեղաւորին որ անկաւ յորձանս ծովու:
 Ը. Վասն մախանաց երկցումն:
 Թ. Վասն սղինձի կոռցն:
 Ժ. Վասն անկանելոյ ի պարսպէն մանկանն:
 ԺԱ. Վասն կանոնական աւանդութեանն:
 ԺԲ. Վասն թաղաւորին:
 ԺԳ. Վասն Բենեդիկտոս աբեղային:
 ԺԴ. Վասն ծածկելոյ մանկանն զառաքեալ սափորն:
 ԺԵ. Վասն եղբօրն որ դողացաւ զգաստառակն:
 ԺԶ. Վասն եղբօրն որ ունէր զճրագն:
 ԺԷ. Վասն ցորենին զոր գտին առ դուրս վանիցն:
 ԺԸ. Վասն տեսլեան եւ շինութեան վանիցն:
 ԺԹ. Վասն երկու կուսանացն:
 Ի. Վասն կրօնաւորին որ ձգեցաւ ի գերեզմանէն:
 ԻԱ. Վասն կրօնաւորին եւ վիշապին:
 ԻԲ. Վասն ախտից ցաւոցն զոր բժշկեաց սուրբն:
 ԻԳ. Վասն երկտասան դահեկանացն:
 ԻԴ. Վասն դժնդակ եւ մահաբեր դեղոյն:
 ԻԵ. Վասն կիսասարկաւագին եւ ձիթոյն:
 ԻԶ. Վասն նոր կարասին:
 ԻԷ. Վասն գթսին որ ընդդէմ եկաց սրբոյն:
 ԻԸ. Վասն գողոյն եւ եւ առ ի նմանէ բռնադատեալ շինականին:
 ԻԹ. Վասն քուրս սրբոյն:
 Լ. Վասն հոգւոյ քուրս նորին:
 ԼԱ. Վասն կանոնական օրինացն:
 ԼԲ. Վասն կտակի սրբոյ Բենեդիկտոսի:

Հայերէն թարգմանութեան տարբերութիւնները զգացնելու համար՝ հոս կը դնենք առաջին տողերուն մեր կողմէ կատարուած թարգմանութիւն մը, որպէս համեմատութիւն ներսէսեան թարգմանութեան հետ:

«Եղեւ այլ ոմն կենօք պատուական, շնորհօք եւ անուամբ Բենեդիկտոս (օրհնեալ) . ի տղայութենէ անտի կրելով յինքեան սիրտ

ծերունւոյ: Գերազանցեալ քան զհասակն՝ բարուցն ընդթեամբ, որ ոչ ինչ կամացն մարմնոյ հնազանդեցոյց զանձն, այլ մինչդեռ յայսմ երկրի էր, որով կարողն էր զուարճանալ ըստ հաճոյից իւրոց, արհամարհեաց զնովաւ, որպէս զցամաքեալ ծաղկաւ: Ծնեալ յաղատ տանէ ի վաւառին Նորսիայ, առաքեցաւ ի Հռոմ յուսումն արտաքին դրոց. բայց իբրեւ ետես եթէ բազումք անդ զանձինս տային յապաղանութիւն ախտից՝ ի բաց դառնայր անտի, ուր մտեալն էր դուն կանոնութիւն ախտից՝ ի բաց դառնայր անտի, ուր մտեալն էր դուն ուրեմն, զի մի՛ ի պարապելն արտաքին գիտութեամբ՝ ի խորագոյն խորխորատ անկանիցի: Ապա արհամարհեաց զուսումն գիտութեան. թողեալ զտուն հայրական ընչիւքն հանդերձ, միայն Աստուծոյ հաճոյ լինել ցանկայր եւ սուրբ միայնակեցութեան զգեստուցն եւ վաճոյ լինել ցանկայր եւ սուրբ միայնակեցութեան կրթութենէ գիտութեան տեսչայր: Ի բաց եկաց ապա յուսմանն կրթութենէ գիտութեան՝ իբրեւ զանդէտ, եւ իմաստութեամբն՝ անիմաստ:

Այս փոքր հատուածէն կարելի է կռահել ամբողջ պրքին թարգմանութեան եղանակը, որուն պատճառը, ինչպէս ըսինք, պէտք է յատուկ քննութեան նիւթ ընել: Ասիկա կը թողունք առանձին ուսումնասիրութեան:

Նմանաբէս հետեւեալ հատուածները մեր կողմէն թարգմանուած են, լուսաբանելու համար մուծ մնացած համապատասխան տեղերը:

Ե, 5. Եւ նոյն ժամայն դարձ արար առ իւր սիրելի միայնութիւնն, եւ առանձինն քնակէր առ իւր, առաջի աչաց աչքն որ ի բարձունս է եւ ի խոնարհս հայի:

ԺԵ, 1. Յաւուր միում առաքեաց, ըստ սովորութեանն, առ նա զոմն. բայց որ առաքեցան զինի խօսելոյ բանս միմիթարութեան, յոր եւ ընսաղաչեցաւ ի վուսանացն առնուլ դատառակ, զոր եւ ընկալմէ, սրահելով փ ծոցի:

ԻԸ, 2. Այլ զի յերկուս յեղանակս նշանքն յայտնի լինին, վկայէ Պետրոս:

Բնագիրը կը հրատարակենք ինչպէս որ է: Ուղղագրական յատուկ զարտուղութիւններ չունի, բացի Բենեդիկտոս անունին տառադարձութենէն, որ անփոփոխ պահեցինք: Լեզուական անշան սրբադրութիւններ կատարեցինք, զոր ստորեւ նշանակած ենք աստղանիշով մը: Լեզուն մաքուր եւ պարզ գրաբարն է. սակայն միջնադարէն յետ (փոխանակ ետ) ձեւին մէջ: Օտար եան ռամկօրէնի հետք մը կայ երես (փոխանակ ետ) ձեւին մէջ: Օտար բառերու տառադարձութեան ընթացքին երեւան կ'ըլլէ ֆ գիրին գորբաձութիւնը, ֆլասկիմ, էմսէֆէմստի, էլեֆամտիաս քառերուն մէջ, ծածութիւնը, ֆլասկիմ, էմսէֆէմստի, էլեֆամտիաս քառերուն մէջ, ինչ որ կրնանք հնագոյն վկայութիւններէն նկատել ֆ գիրին գործածութեան:

դիվտոս յեկեդեցւոյն՝ տեսանէր զերիտասարդն կուրացեալ սրտիւ, զի ոչ կարացեալ մնալ յաղօթսն՝ շրջէր հեղձութեամբ. երբ որ զնա առաջի իւր եւ եհար զմարմին նորա վարոցաւ: Եւ յայնմ օրէ ազատեցաւ ի դիւական ծուլութենէն որ ըմբռնեալ էր զնա, եւ այնուհետեւ յաղօթսն յօժարութեամբ ընդ եղբարսն կայր մնայր, եւ զուարթութեամբ ի փառաբանութիւնն Աստուծոյ կցորդէր, եւ ոչ երբեք թըչնամին մերձեալ առ նա կամ մրցել համարձակէր:

g.

ՎԱՍՆ ՍՔԱՆՁԵԼԵԱՑ ԱՂԲԵՐՆ*

Յասացեալ վանորէիցս, զորս հաստատեաց երանելի հայրս մեր Բենեդիկտոս, երեք էին ի քարածայրս սեպւոյն, որոց առաջինն էր միայնարան սրբոյն. եւ մեծ ջան հասանէր եղբարցն յօր ըստ օրէ ի ջանելն ի խորան եւ հանել ըստ պիտոյիցն ջուր. նաեւ ճանապարհն անձով էր, ընդ որ զնացեալ ի ջանէին երկիւղիւ մեծաւ: Յայնժամ ժողովեցան որք յերիս վանսն յայնոսիկ բնակեալ էին եղբարք եւ առ ծառայն Աստուծոյ Բենեդիկտոս եկեալ աղաչէին զնա և ասէին. «Հայր պատուական, զժուարին է մեզ ընդ լեառնս անցանել ի խորն յայն, եւ ծանր է բնակել յայսոսիկ ի վանեարս, մի՛ գուցէ եղբարքս ձանձրացին կամ բռնի ի մահ անկցին»:

Իսկ նա գտվելի եւ երկայն քանիւք զնոսա պիտիեաց եւ արձակեաց . եւ ի նմին գլխերի առեալ ընդ իւր զերիտասարդն Պլակիդաս , վասն որոյ յիշատակեցաք , ել փ ըստն ի վերայ քարասեպին** եւ անդ առ Աստուած խնդրուածովք մնաց . Եւ յետ արժթիցն առեալ քարինս եղ շուրջ զվայրօք սլանորէիցն քացակոյս ի միմեանց : Այլ եղբարքն դարձեալ ի բնակութիւնս իւրեանց՝ անգլիտանային տէօրն սրբոյ խորհրդածութիւնն :

Եւ ընդ առաւօտն եկին առ նոսին եւ ասէ. «Երթայք, որդեակդ իմ, ի քարաշէպն, ուր գտանէք զնշանադրեալ քարինսն, ի նոյն տեղի փորեցէք եւ կարող է մտննազօրն Աստուած ձեզ զդժուարինսն դիւրեմ»։ Եւ գնացեալ նոցա հաւատալ եւ յուսալ գտին որպէս եւ հայրն ասաց՝ զքարինսն եղեալ ի տեղւոջ, որք էին անջրդի, չոր եւ անհիւթ։ Եւ արտասուօք փորէին զհողն. եւ ահաւասիկ ի տեղւոջ երէց՝ քարանցն աղբիւրք ականակիտք քիսեցին, որք մինչեւ ցայսօր աննաախանձ հեղուն եւ զսքանչիի գործս՝ սրբոյն հանապաղ ցուցանեն, զի ականերեւ ամենեցուն ջուրքն ի յերինն ընթանան եւ երեւին։

* 0. աղբի բոց:

*** 0. քարաքույր :

၆.

ՎԱՍՆ ՊԼԱԿԻԴԵԱՅ ԵՂԲՕՐ ՈՐ ԱՆԿԱԻ Ի ՅՈՐՁԱՆՍ ԶՐՈՑ ԾՈՎՈՒՆ

Ի միում առուր սուրբ այլս Բենեդիկտոս չուէր ի յարկն իւր․
եւ նախասացեալ եղբայրն Պլակիդիս որ ի հեղգութենէն զերծաւ,
յեզր ծովուն գնաց՝ որ առնթեր էր վանիցն։ Աման փնչ ի յորձանս
ալեացն ողողէր եւ զերծեալ ամանն ի ձեռացն, ինքն ձգտեալ զկնի
յափշտակեցաւ յալեացն, եւ յալեացն սաստիկ շարժմանէն ընկղմե-
ցաւ եւ որպէս նետ յաղեղանէ ալնպէս ընթանայր։ Եւ Սատուծոյ Հա-
ւատարիմ Ժառայն Բենեդիկտոս ի ներքս ի յարկին պոյով ի լուսեան՝
հոգևով աջօք տեսանէր զեղեալսն․ եւ գծերն որոյ աշակերտ էր Պլա-
կիդոս՝ կոչեալ ասէ ցնա․ «Եղբայր Մաւրէ, փութա՛ դի եղբայրն Պլա-
կիդիս ի ծովն անկաւ եւ շարժումն ալեացն ընդ յերկար գնա տարաւ»։

Այլ սքանչելի էրս ըստ Պետրոսի առաքելոյն օրինակի եղեւ :
Խնդրեաց խղբարցն Մարէ Հաւատար, եւ երանելին Բենեդիկտոս շը-
նորհեաց նմա . եւ փոյթ ընդ փոյթ գնացեալ Հրամանաւ Հօրն ել ի
վերայ Ժովուռն, եւ Հասեալ ի տեղին ուր ալիքն գՊլակիդէա տանէր ,
որպէս ի վերայ ցամաքի ընթանայր , յաղօթն Հօրն վստահանայր :
Զգեաց ել ի վերայ Վիմի միոջ Հանդերձ նովաւ . եւ եկեալ ի միտս՝
Ժանեաւ զի ի վերայ ջրոցն ընթացաւ , որ իւր անկարելի էր , այլ
նշանազգեաց Հօրն աղօթքն զօրացոյց զնա յայս . եւ եկեալ առ երա-
նելին՝ զմեծ սքանչելիս պատմեաց նմա :

Իսկ այդն Աստուծոյ Բենեգլիքտոս զայս ոչ իւր շնորհին, այլ նորա ունկնդրութեանն տայր. իսկ Մաւրոս ի սուրբն զպատիւ շնորհին ընծայէր : Բայց Պլակիդոս յաստուածամման եւ յաստուածագոր փըրկութիւնն վայելեալ ասէր. «Յս յորժամ քարէի յալեաց յորձանացն, ի վերայ գլխոյ իմոյ տեղանէի զմաշկեակն հոգեւոր հօր իմոյ, եւ նա գիտ ի ջրոյն եհան, որպէս հաւայտամ» :

Պետրոս. Մեծ է եւ սոսկակի պատմութիւնս եւ ի շինութիւն հոգւոց. ուստի եւ ես սրբոյ առնա ասորիկ սքանչելի Կործն՝ որ պէս քաղցեալ եւ ծարաւի կամիմ լսել:

£.

ՎԱՍՆ ՄԱԽԱՆԱՑ ԵՐԻՑՈՒՆ ԶՈՐ ՈՒՆԷՐ ԱՌ ՍՈՒՐԲՍ

Ի յայնմ ժամու յեկեղեցիս սուրբ՝ երէց Թմն, Փլաւրենտիոս ա-
նուն նորա, զամենաչար գիւլին զատելութիւնն և զմախանան ընկալաւ,
եւ խոտէր եւ բամբասէր զճգնաւոր առն զառաքինութիւնն: Ակն ու-
նէր այսու զբազումս հանել ի սրբոյն հոգեւոր վարդապետութենէն.
որ եւ խելագարեալ նախանձու՝ զայս սնոտի յուսոյ կախեցաւ: Եւ ի
տեսանելոյ պրագումս որ ի սրբոյն համբաւն զային եւ առ նա երե-

